

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Хоменко Лілії Миколаївни на тему «Організаційно-економічні засади функціонування малих та середніх підприємств служби крові», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Характеристика особистості здобувача

Хоменко Лілія Миколаївна у 2010 році закінчила Сумський державний університет за спеціальністю «Маркетинг», освітній рівень «бакалавр»; з 2010 по 2011 р. навчалася в магістратурі Сумського державного університету на освітньо-науковій програмі за спеціальністю «Маркетинг». З 2019 по 2023 рр. була здобувачем наукового ступеню доктора філософії в Сумському державному університеті за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» на кафедрі маркетингу.

Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради СумДУ (протокол № 11 від «11» листопада 2021 р.).

За час навчання в аспірантурі Хоменко Л.М. зарекомендувала себе сумлінним, відповідальним та високопрофесійним науковцем. Опанувала та оволоділа сучасними методами наукових досліджень.

Брала участь у всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема Міжнародній науковій онлайн конференції «Innovation, Social and Economic Challenges» (Суми, 2020 р.), Міжнародній науково-практичній конференції студентів та молодих вчених імені професора Балацького О. Ф. «Економічні проблеми сталого розвитку» (Суми, 2021 р.), II Міжнародній науково-практичній конференції (Мадрид, Іспанія, 2021 р.), III Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегічні пріоритети розвитку підприємництва, торгівлі та біржової діяльності» (Запоріжжя, 2022 р.), IX Міжнародній науково-практичній конференції (Одеса, 2023 р.).

Хоменко Л. М. взяла участь у ряді міжнародних програм, зокрема «Modern Marketing Research: Cognitive Technologies» (Інститут розвитку міжнародної співпраці, м. Познань, Польща, 2021 р.), «Modern Trends in Marketing Research» (Інститут розвитку міжнародної співпраці, м. Познань, Польща, 03–04.2020 р.), «Excellence in Teaching & Research» (Вашингтонський державний університет, м. Вашингтон, США, 2021 р.), «Open Science and Open Peer Review Best Practice» (Грацький технічний університет, м. Грац, Австрія, 22–26.03.2021 р.).

Дисертаційна робота Хоменко Л.М. є комплексним науковим дослідженням, яке дає змогу розширити знання щодо функціонування малих та середніх підприємств служби крові. Дисертаційну роботу присвячено вирішенню наукової проблеми поглиблення організаційно-економічних засад та формування практичних рекомендацій щодо удосконалення функціонування малих та середніх підприємств служби крові.

Актуальність теми

Функціонування малих та середніх підприємств служби крові є умовою обороноздатності та національної безпеки країни. З початком повномасштабної агресії російської федерації проти України суттєво зросла потреба в товарах малих та середніх підприємств служби крові – донорській крові та її компонентах. При цьому останні роки спостерігалися скорочення обсягів заготівлі крові та її компонентів до критичного рівня, зменшення кількості добровільних безоплатних донорів, відсутність стратегічних планів заходів щодо просування добровільного донорства, недостатність кваліфікованих кадрів на рівні підприємств служби крові, навчальних заходів для медичних працівників щодо співпраці з донорами, інформаційних заходів для населення України щодо користі донорства для здоров'я. Усе це призвело до проблеми браку компонентів та препаратів крові для окремих галузей медицини, які займаються трансплантацією, проводять оперативні втручання на серці, органах черевної порожнини, а також в акушерстві та гінекології.

Дослідження організаційно-економічних засад функціонування малих та середніх підприємств служби крові в умовах воєнного стану є надзвичайно важливим для задоволення потреб населення та забезпечення високої якості медичної допомоги пораненим. Розуміння проблем та виявлення можливих шляхів їх вирішення може сприяти оптимізації роботи підприємств служби крові та забезпечити швидке та ефективно реагування на виклики, пов'язані з воєнним конфліктом.

Тому визначення оцінювання ефективності функціонування та розроблення рекомендацій щодо удосконалення функціонування малих та середніх підприємств служби крові є актуальним.

Зв'язок роботи з науковими програмами та темами

Тематика дисертаційної роботи корелює зі стратегічними документами європейського та національного значення. Зокрема окремі положення та результати дисертації узгоджуються з Глобальною стратегією дій щодо досягнення стовідсоткового добровільного донорства (затверджена ВООЗ, Женева, 2011 р.), Стратегію розвитку добровільного безоплатного донорства крові та компонентів крові на період до 2028 року (Розпорядження Кабінету міністрів України № 225-р від 12.03.2024 р.), Операційним планом заходів з реалізації у 2024–2026 роках Стратегії розвитку добровільного безоплатного донорства крові та компонентів крові на період до 2028 року (Розпорядження Кабінету міністрів України № 225-р від 12.03.2024 р.).

Окремі положення дисертаційної роботи Хоменко Л.М. виконано у межах держбюджетних науково-дослідних робіт, що виконуються у Сумському державному університеті. Зокрема, дисертантка долучилась до виконання таких науково-дослідних проєктів, як: «Вплив COVID-19 на трансформацію системи медико-соціального забезпечення населення: економічні, фінансово-бюджетні, інституційно-політичні детермінанти» (№ДР 0122U000781), «Когнітивна модель комерціалізації інновацій в умовах Індустрії 4.0: захист інтелектуального капіталу, маркетинг та комунікації» (№ДР 0122U000780),

«Соціально-економічне відновлення після COVID-19: моделювання наслідків для макроекономічної стабільності, національної безпеки та резильєнтності громад» (номер д/р 0122U000778). Окрім цього, здобувачка брала участь у реалізації освітньо-наукового проекту Модуль Жана Моне «Здорова економіка та політика її реалізації: європейські цінності для України» (101047530 – NEPE4U – ERASMUS-JMO-2021-HEI-TCH-RSCH)

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, що сформульовані в дисертації

Дисертаційне дослідження Хоменко Лілії Миколаївни виконано на високому методичному рівні з використанням комплексу сучасних методів дослідження. Основні наукові положення та висновки, сформульовані в дисертації, логічно випливають з одержаних результатів та є достатньо обґрунтованими. Чітко сформульовано основні напрямки дослідження, що базуються на удосконаленні існуючих та формуванні нових теоретико-методичних засад, розробці науково-методологічних та практичних рекомендацій щодо функціонування малих та середніх підприємств служби крові. Достовірність одержаних результатів підтверджується системним підходом до комплексного вирішення наукових та практичних задач, використанням апробованих методів досліджень, перевіркою адекватності побудованих моделей і детальним обґрунтуванням основних положень та висновків.

Наукова новизна результатів

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційної роботи полягає в розвитку існуючих та розробленні нових науково-методичних підходів щодо функціонування малих та середніх підприємств служби крові. Здобувачкою удосконалено науково-методичний підхід до гармонізації компонентів менеджменту малих і середніх підприємств служби крові шляхом врахування актуальних проблем галузі, стратегічних цілей та підцілей, цільових сегментів споживачів, елементів комплексу маркетингу, а також розроблення системи індикаторів, що дозволяють оцінити ступінь досягнення поставлених цілей, що, на відміну від існуючих підходів, забезпечує комплексне та збалансоване управління підприємствами служби крові з урахуванням специфіки їх діяльності та потреб різних груп стейкхолдерів; методичний інструментарій інтегрального оцінювання ефективності функціонування малих та середніх підприємств служби крові, що, на відміну від існуючих, базується на використанні методу головних компонент та враховує основні детермінанти ефективності функціонування малих та середніх підприємств служби крові: безпекові, інформаційні, управлінські, економічні; теоретико-методичний підхід до формування складових комплексу маркетингу (товар, ціна, просування, збут, люди, процес, фізичне оточення) малих та середніх підприємств служби крові, що, на відміну від існуючих, узгоджений із цільовими аудиторіями та дозволяє розробити заходи щодо оптимізації безпекових, управлінських, інформаційних та економічних детермінант ефективності їх функціонування. Подальшого розвитку набули теоретичні

засади виявлення та обґрунтування розвитку наукового ландшафту теорії управління малих та середніх підприємств служби крові, що, на відміну від існуючих, базується на результатах кластеризації наявного доробку з використанням бенчмаркінг-інструментарію (Scopus Tools Analysis, Web of Science Analyze Results) та бібліометричного аналізу (VOSviewer v. 1.6.20.0, Biblioshiny) за критеріями: рівень тісноти, еволюційно-часовий і просторовий; теоретико-методичний підхід до формування концептуальної схеми функціонування малих та середніх підприємств служби крові, що дозволяє підвищити ефективність їхньої роботи, та, на відміну від існуючих, враховує специфічні особливості об'єкту підприємницької діяльності, передбачає орієнтацію на покращення безпекових, інформаційних, управлінських, економічних детермінант та узгоджений з бізнес-процесами та принципами управління малих та середніх підприємств служби крові; наукове підґрунтя формування дорожньої карти удосконалення функціонування малих та середніх підприємств служби крові, що відрізняється від існуючих урахуванням результатів компаративного аналізу, досвіду країн-лідерів та дозволяє сформулювати перелік конкретних заходів із забезпечення безпекових, інформаційних, управлінських та економічних детермінант, визначити перелік основних стейкхолдерів на бізнес-процесах малих та середніх підприємств служби крові (заготівлі, обробці, зберіганні, карантинізації та розподілі).

Практичне значення отриманих результатів

Дисертаційна робота Хоменко Лілії Миколаївни містить положення, які доведено до рівня методичних розробок і практичних рекомендацій та можуть бути використані малими та середніми підприємствами служби крові – під реорганізації підприємства та управління діяльністю; галузевими асоціаціями й спілками – під час розроблення програм просування щодо пропаганди безоплатного добровільного донорства крові; органами державної та місцевої влади – при розробленні програм щодо популяризації здорового способу життя, добровільного донорства, первинної профілактики інфекційних хвороб, впровадження енергозберігаючих технологій та використання відновлювальних джерел енергії.

Одержані результати дослідження впроваджено у навчальний та науковий процес Навчально-наукового інституту 'бізнесу, економіки та менеджменту Сумського державного університету, а саме при викладанні дисциплін: «Фармацевтичний маркетинг» освітньої програми «Маркетинг», (акт про впровадження результатів дисертаційної роботи від 27.05.2024 р.), «Паблік рилейшнз» освітньої програми «Маркетинг», (акт про впровадження результатів дисертаційної роботи від 27.05.2024 р.).

Повнота викладу матеріалів дисертації в опублікованих працях, персональний внесок здобувача

Основні результати дисертаційної роботи опубліковано в 20 наукових працях, загальним обсягом 30,17 друк. арк., із яких особисто автору належить 11,24 друк арк., зокрема 2 монографії, 1 підрозділ у колективній монографії, 8

статей у наукових фахових виданнях України, 9 публікацій у збірниках матеріалів конференцій. Сукупність усіх публікацій відображає викладені в дисертації результати дослідження, що відповідає вимогам п. 8, 9 вимог до присудження ступеня доктора філософії «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету міністрів України №44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 22 січня 2022 року.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Летуновська Н.С., Хоменко Л.М. Стратегії розвитку національної служби крові в системі медико-соціального забезпечення : монографія. Суми: СумДУ, 2023. 166 с. DOI: 10.31520/978-966-657-949-5.
2. Історія служби крові : монографія / за заг. редакцією Любчак В. В., Любчак В. П., Тимченко А. С., Хоменко Л.М. Суми : ПФ «Видавництво «Сумський державний університет», 2020. С. 303–316.
3. Khomenko L., Chygryn O. Resilience in Healthcare Organizations: Bibliometric Analysis. Innovation, Collective Intelligence and Resiliency in Healthcare Organizations / edited by Aline Courie-Lemour. Great Britain by ISTE Editions Ltd. 2024. P. 7–23.
4. Khomenko, L., Rymar, Y. Marketing management in blood service enterprises. *Health Economics and Management Review*. 2024. 5(1). С. 48–66. DOI: 10.61093/hem.2024.1-09.
5. Хоменко Л.М., Любчак В.В. Дослідження перспектив розвитку підприємств служби крові залежно від типу донорства. *Вісник СумДУ. Серія "Економіка"*. 2023. 2. С. 7–14. DOI: 10.21272/1817-9215,2023.2-01.
6. Khomenko L. M. The Level of Supplying Ukraine with Donor Blood and Blood Components: Statistical Analysis. *Підприємництво і торгівля*. 2022. 34. С. 64–69. DOI: 10.32782/2522-1256-2022-34-09.
7. Павленко М.С., Хоменко Л.М. Інструменти партнерського маркетингу для малого та середнього бізнесу. *Вісник СумДУ. Серія Економіка*. 2022. 4. С. 25–33. DOI: 10.21272/1817-9215.2022.4-03.
8. Хоменко Л.М., Сагер Л.Ю., Любчак В.В. Дослідження проблем ринку служби крові України. *Інфраструктура ринку*. 2022. № 65. С. 110–115. DOI: 10.32843/infrastructure65-19.
9. Khomenko L., Rosokhata A., Jasnikowski A. Analysis of territories marketing activities among small and medium business: a bibliometric analysis. *Marketing and management of innovations (WoS)*. 2021. № 4. С. 184–195. DOI: 10.21272/mmi.2021.4-14.
10. Makerska V., Khomenko L., Pimonenko T. Promotion tools in small and medium enterprises: bibliometric analysis. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2021. № 5. С. 64–74. DOI: 10.32782/2520-2200/2021-5-10.

11. Чигрин О., Хоменко Л., Калітай Г. Маркетингові стратегії забезпечення сталого конкурентоспроможного розвитку підприємств. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Міжнародні відносини, економіка, країнознавство, туризм»*. 2021. 14. С. 126–137. DOI: 10.26565/2310-9513-2021-14-11.

12. Khomenko L. Promotion of blood service facilities of Ukraine in social networks. *Innovations, Social and Economic Challenges: тези доповідей*. : Sumy State University, 2023. С. 88–98.

13. Хоменко Л.М., Любчак В.В. Досвід управління службою крові повоєнного часу. Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи: матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 22-23 вересня 2023 р.). Одеса, 2023. с. 274–275.

14. Khomenko L. Research of Ukrainian blood service market problems to ensure competitiveness. *III Міжнародна науково-практична конференція «Стратегічні пріоритети розвитку підприємництва, торгівлі та біржової діяльності» (11-12 травня 2022 року): тези доповіді*. Запоріжжя: Національного університету «Запорізька політехніка», 2022. С. 103–106.

15. Khaba A., Khomenko L., Bondarenko A., Olefirenko O. Marketing business processes management for SME. *Міжнародна науково-практична конференція студентів та молодих вчених імені професора Балацького О. Ф. «Економічні проблеми сталого розвитку: proceeding*. Sumy: Sumy State University, 2021. С. 179–183.

16. Хоменко Л. М. Процес маркетингового управління в закладах служби крові. *II International Scientific and Practical Conference 2-4 May, 2021: тези доповідей*. Мадрид: Barca Academy Publishing, 2021. С. 565–571.

17. Khomenko L. M., Saher L. Y., Letunovska N. Y., Jasnikowski A. Segmentation as a base for digital marketing strategies in blood service: A cluster analysis for classifying healthy regional subjects. *Digitalisation and Sustainability for Development Management: Economic, Social, and Ecological Aspects: International Interdisciplinary Scientific Conference*. 2021. Т. 307. 03001. 14 P. DOI: 10.1051/e3sconf/202130703001

18. Khomenko L. Segmentation for Consumers of Small and Medium Blood Service Enterprises. *International Scientific Online Conference "Innovation, Social and Economic Challenges"*: proceeding. Sumy: Sumy State University, 2020. P. 69–72.

19. Хоменко Л.М. Аналіз використання мобільних додатків в стратегіях бренд-менеджменту служби крові / Л.М. Хоменко, Л.Ю. Сагер, В.В. Любчак. *Бренд-менеджмент: маркетингові технології: тези доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 11 червня 2020 р.)*. Київ : Київський національний торговельно-економічний університет, 2020. С. 146–148.

20. Хоменко Л.М. Маркетингова програма утримання донорів як складова маркетингового менеджменту в закладах служби крові світу / Л.М. Хоменко, Л.Ю. Сагер, В.В. Любчак. Тези VII Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Актуальні проблеми

маркетингового менеджменту в умовах інноваційного розвитку економіки». Луцьк : Луцький НТУ, 2020. С. 265–267.

Оцінка мови та стилю дисертації

Матеріали дисертації викладено українською мовою, послідовно за формально-логічною структурою з дотриманням наукового стилю написання.

Відповідність фаху

Дисертаційна робота відповідає спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність».

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності.

За результатами перевірки дисертаційної роботи Хоменко Лілії Миколаївни на тему «Організаційно-економічні засади функціонування малих та середніх підприємств служби крові» на наявність ознак академічного плагіату встановлено коректність посилань на першоджерела для текстових та ілюстративних запозичень; навмисних спотворень не виявлено. Звідси можна зробити висновок про відсутність порушень академічної доброчесності.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Хоменко Лілії Миколаївни за актуальністю проблеми, методичними підходами, обсягом, ґрунтовністю аналізу та інтерпретацією отриманих даних, повнотою викладу принципів наукових положень, науково-теоретичним та практичним значенням повністю відповідає вимогам п. 6 «Порядку присудження ступеня доктор філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а дисертантка, з урахуванням виконання у повному обсязі освітньої складової освітньо-наукової програми та індивідуального плану наукової роботи, заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність».

Голова апробаційної ради
зі спеціальності 076 «Підприємництво,
торгівля та біржова діяльність»,
перший проректор,
д.е.н., професор

Інна ШКОЛЬНИК

Секретар апробаційної ради
зі спеціальності 076 «Підприємництво,
торгівля та біржова діяльність»,
доцент кафедри фінансових
технологій і підприємництва,
д.е.н., доцент

Інна ТЮТЮНИК